C/2024/6867

28.11.2024

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus

Demograafia mõju sotsiaalsele Euroopale

(omaalgatuslik arvamus)

(C/2024/6867)

Raportöör: **Christa SCHWENG**

Täiskogu otsus	18.1.2024
Õiguslik alus	kodukorra artikli 52 lõige 2
Vastutav sektsioon	tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	4.9.2024
Vastuvõtmine täiskogus	18.9.2024
Täiskogu istungjärk nr	590
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	154/2/8

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab demograafilistele suundumustele reageerimist Euroopa ühiskonna jaoks digi- ja rohepöörde kõrval veel üheks otsustavaks ülesandeks.

1.2. Euroopa Liit on viimastel aastakümnetel saavutanud pikaealisuse, kõrge haridustaseme ja jõukuse ning hea tervisetaseme enamikus, kuigi mitte kõigis piirkondades. Siiski seisab iga liikmesriik silmitsi mitmete demograafiliste probleemidega, nagu rahvastiku vähenemine, madal sündimus ning kasvav tasakaalustamatus vanuserühmade ja piirkondade vahel. Nendega tuleb tegeleda.

1.3. Demograafiline areng mõjutab tööturge, pensioni- ja sotsiaalkaitsesüsteeme ning Euroopa geopoliitilist positsiooni maailmas.

1.4. Vananeva ühiskonna probleemid erinevad tasakaalustatuma vanusejaotusega ühiskonna probleemidest. Nende probleemide lahendamiseks on väga oluline kaitsta õigust väärikalt vananeda ning rakendada elutsüklil põhinevat lähenemisviisi.

1.5. Komitee ettepanekud kestlikuma ühiskondliku arengu saavutamiseks hõlmavad järgmist: sündimuse suurendamise püüe, tööturu täieliku potentsiaali ärakasutamine, töö tasuvaks muutmine tänu kvaliteetsete, hästi tasustatud ja tootlike töökohtade loomisele, töötingimuste parandamine, pensioni- ja hooldussüsteemide reformimine, et tagada juurdepääs kõigi jaoks, seadusliku rände võimaluste tõhustamine, et meelitada ligi eelkõige välismaiseid talente, toetades seda tugevate integratsioonimeetmetega, töö ülespoole suunatud piirkondliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse saavutamiseks ning inimeste EList lahkumist põhjustavate tegurite analüüsimine.

1.6. Komitee soovitab tagada Euroopa Komisjoni demograafiavolinikule Euroopa Komisjonis asjakohane toetav struktuur ning luua Euroopa demograafiaamet, et tagada nii teadusuuringud ja statistika selles valdkonnas kui samal ajal ka koostöö olemasolevate ametitega, näiteks Cedefop and Eurofound, ning viimaste piisav rahastamine. See hõlbustaks demograafiliste kaalutluste integreerimist kõikidesse asjakohastesse poliitikavaldkondadesse ja mõjuhinnangutesse.

2. **Üldised märkused**

2.1. EL on viimastel aastakümnetel saavutanud tähelepanuväärse pikaealisuse, kõrge haridustaseme ja jõukuse ning hea tervisetaseme, kuid liikmesriigid seisavad silmitsi mitmete tegelemist vajavate demograafiliste probleemidega, sealhulgas rahvaarvu stagneerumine või isegi vähenemine, madal sündimus ning kasvav tasakaalustamatus vanuserühmade ja piirkondade vahel, muu hulgas oodatava eluea ja tervena vananemise osas.

2.2. Demograafiline areng mõjutab märkimisväärselt tööturgu, pensioni- ja sotsiaalkaitsesüsteeme, ühiskonda ning Euroopa mõjuvõimu maailmas. Praegune suundumus tekitab kestlikule arengule tõsiseid takistusi. Eesmärk peaks olema elanikkonna ja tööjõu stabiilne ja seega kestlik areng.

2.3. ELi 27 liikmesriigi kogurahvaarv on kasvanud 355 miljonilt inimeselt 1960. aastal 447 miljonile inimesele 2022. aastal. Alates 1960. aastast on maailma rahvaarv peaaegu kolmekordistunud. Sellest tulenevalt on ELi 27 liikmesriigi osakaal maailma rahvastikus vähenenud 11,7 %-lt 5,6 %-le ning väheneb veelgi – 2100. aastaks 4 %-le ([1]). Absoluutarvudes on ELi rahvaarv alates 2010. aastast vaevu kasvanud ja püsib praegusel tasemel 2050. aastani ning kahaneb seejärel 2100. aastaks 419,5 miljoni elanikuni ([2]). Üheksas riigis 27st kahaneb rahvaarv juba 2030. aastaks ([3]). Naabri Aafrika rahvaarv seevastu kolmekordistub 2100. aastaks.

2.4. Määravad demograafilised tegurid on sündimus ja suremus, sisseränne ja väljaränne. Stabiilne kasvu soodustav tegur on eeldatava eluea pikenemine. Kui välja arvata lühikesed katkestused (nt pandeemia ajal), on eeldatav eluiga pikenenud Euroopas ühtlaselt 65 aastalt 1950. aastal 79 aastale 2023. aastal ja pikeneb eeldatavasti 2100. aastaks 89 aastani.

2.5. Madal sündimus, mis on viimastel aastatel jätkuvalt langenud, mõjutab negatiivselt demograafilist arengut. Alates 1975. aastast on see olnud madalam rahvastiku taastootmise tasemest 2,1 ja 2022. aastal oli see 1,46 last naise kohta, võrreldes 1,57 lapsega 2016. aastal. Koos mõne Ida-Aasia riigiga kuulub enamik ELi liikmesriike maailma madalaima sündimusega riikide hulka.

2.6. **Rändestatistika** näitab positiivset mõju demograafilisele arengule. ÜRO andmetel rändas 2021. aastal ELi 2,3 miljonit inimest, 1,1 miljonit inimest lahkus EList ning 1,4 miljonit inimest rändas ELi sees ([4]).

2.7. **Muutus vanuserühmades**: vanusstruktuur ELi 27 liikmesriigi rahvastikus on samuti muutumas. Aastatel 2002–2022 suurenes üle 65-aastaste vanuserühma osakaal 16 %-lt 21 %-le ning Portugalis ja Itaalias isegi 24 %-le ([5]). Alla 20-aastaste inimeste osakaal vähenes 23 %-lt 20 %-le. Parimas tööeas (20–64aastased) olevate inimeste osakaal vähenes veidi – 61 %-lt 59 %-le. Vanadussõltuvusmäär (üle 65-aastaste inimeste arv saja 15–64-aastase inimese kohta) muutub kiiresti: see peaks suurenema 33,3 %-lt 2023. aastal 45,5 %-le 2040. aastal ja 59,7 %-le 2100. aastal ([6]), mis tähendab, et 59,7 pensionäri sõltub 100 tööealisest inimesest.

2.8. **Riiklikud ja piirkondlikud erinevused**: seni on üle 65-aastaste vanuserühma kasv peamiselt tingitud eeldatava eluea pikenemisest, kuid suundumus on nüüd kiirenemas beebibuumi põlvkonna järkjärgulise pensioniikka jõudmise tõttu, samal ajal kui palju vähearvulisemad rahvastikurühmad sisenevad tööturule või sünnivad. Lääne-, Kesk- ja Põhja-Euroopa koges beebibuumi 1960. aastate lõpuni, Lõuna-Euroopa kuni 1970. aastateni ning Ida-Euroopa keskosa kuni 1990. aastate alguseni. Selle tulemusena on Lääne-, Kesk- ja Põhja-Euroopa beebibuumi põlvkond juba pensioniikka jõudmas, samas kui Lõuna-Euroopas ja Ida-Euroopa keskosas on see areng veel ees.

([1]) Aafrika osakaal maailma rahvastikus on kasvanud 9 %-lt 1960. aastal 17 %-le ja kasvab 2100. aastaks 38 %-le. ÜRO väljaanne maailma rahvastiku väljavaadete kohta.
([2]) Eurostat.
([3]) Euroopa Komisjon, „The Impact of demographic change – in a changing environment“, 2023.
([4]) Ränne ja varjupaik Euroopas – 2023. aasta väljaanne.
([5]) Euroopa demograafia 2023. aasta väljaanne.
([6]) Prognoositud vanadussõltuvusmäär.

2.9. Kogu ELi rahvastikunäitajate muutused varjavad märkimisväärseid riikidevahelisi erinevusi: sündimuse erikordaja varieerub märkimisväärselt, olles kõrgeim Prantsusmaal (1,84) ja madalaim Maltal (1,22). Lisaks on eelkõige Ida-Euroopa keskosa riikides massiline väljaränne, samas kui Lääne-, Kesk- ja Põhja-Euroopa riigid kogevad massilist sisserännet nii EList kui ka kolmandatest riikidest. Samuti toimub märkimisväärne ränne liikmesriikide sees, eelkõige äärealadelt keskustesse.

3. **Rahvastiku vananemise mõju**

3.1. Demograafiline suundumus tekitab märkimisväärseid probleeme ja ülesandeid. Sellel on tõsised tagajärjed poliitikale, majandusele, ühiskonnale ja ka üksikisikutele.

3.2. Alustades **ülemaailmsest poliitikast**: ELi osakaal maailma rahvastikus on 5,6 % ja see väheneb, nagu ka ELi mõjuvõim ülemaailmse poliitilise ja majandusliku osalejana ([7]).

3.3. **Sisepoliitikat** mõjutab rahvastiku ja valijaskonna vananemine. Suurema osa erakondade manifestid ja praegune poliitika keskenduvad siiski kõigile vanuserühmadele. Ei ole veel teada, kas see suundumus jätkub või minnakse tulevikus üle eakatele suunatud poliitikale. Komitee on veendunud, et pikas perspektiivis on edukad ainult selliste erakondade programmid, milles võetakse arvesse põlvkondadevahelist solidaarsust ([8]) ja seega rahvastiku püsimajäämist.

3.4. **Majandus ja tööturg**: majanduse potentsiaal ja majanduskasv sõltub mitmest olulisest tegurist, näiteks investeeringud, innovatsioon, tehnoloogia areng, majanduslikult aktiivne ja tootlik oskustööjõud ning töötundide arv. Potentsiaalne tööjõud ELis juba kahaneb. Isegi praegu on ettevõtjate sõnul tööjõupuudus üks peamine majanduskasvu pidurdav tegur ([9]). Digitaliseerimine ja tehisintellekti kasutamine võivad tootlikkust suurendada, kuid OECD andmetel on tootlikkuse kasvumäärad viimase kahe aastakümne jooksul vähenenud ([10]). Seetõttu on tööaeg üks aspekt, mida tuleks arvesse võtta. See mõjutab SKPd, mis võib kasvada aeglasemalt kui varem. Demograafilistel muutustel on mõju ka riigieelarvele, kuna valitsemissektori võlg (ja selle tagasimaksmine) jääb vähemate inimeste kanda. Lisaks muudele meetmetele on vaja leida tasakaal eelarve stabiilsuse ja kestlikku majanduskasvu toetavate piisavate investeerimisvõimaluste vahel.

3.5. **Ühiskond ja kultuur**: oskuste nappuse leevendamiseks tuleb meetmeid võtta mitmel tasandil, muu hulgas meelitades ligi töötajaid väljastpoolt ELi. Sotsiaalse ühtekuuluvuse parandamiseks tuleks luua head teenused, et pakkuda näiteks asjakohast keele-, kultuuri- ja kogukonnatoetust. Samuti on vaja meetmeid võrdse kohtlemise tagamiseks palkade ja töötingimuste osas, et tagada võrdsed võimalused. Integratsioon on kahesuunaline ja nõuab pingutusi nii vastuvõtvalt ühiskonnalt kui ka rändajatelt endilt. Mitmekesisus on ühiskonna jaoks võimalus, kuigi heterogeensus on praegu ka sotsiaalse ühtekuuluvuse proovikivi. Kahtluse alla on seatud ELi põhimõte „ühtsus mitmekesisuses“.

3.6. **Kodanikud**: vananeval ühiskonnal on erivajadused, mis erinevad noore või keskealise ühiskonna vajadustest. Pikaajalise madala sündimuse tõttu puudub paljudel – eriti eakatel – perevõrgustik või vähemalt geograafiliselt lähedane võrgustik ning nad otsivad uusi viise kogukondade loomiseks, et tunda toetust ja vähendada üksinduse ohtu. Nende probleemide lahendamiseks on oluline ühendada lähenemisviis, mis austab ja edendab õigust vananeda väärikalt, elutsüklil põhineva lähenemisviisiga.

([7]) https://www.politico.eu/article/europe-on-the-wane-global-economics-demographics-gdp/ https://www.researchgate.net/figure/Share-of-European-Union-in-world-GDP-1980-2019-in_fig1_282001367.

([8]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus – Euroopa põlvkondadevahelise solidaarsuse edendamine – ELi horisontaalse lähenemisviisi suunas (ELT C, C/2024/6869, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6869/oj).

([9]) Euroopa majanduskasvu uuring 2023; „Skill gap key investment bottleneck“.

([10]) OECD 2019. ja 2024. aasta tootlikkuse näitajate kokkuvõte.

3.7. **Sotsiaaltoetussüsteeme** (sealhulgas pensionid, hooldus ja tervishoid) rahastab peamiselt töötajaskond (maksed) ja sõltuvalt riigi tavadest kaasrahastatakse neid maksudest (tööjõu maksustamine ja vähemal määral muud maksustatavad tegurid, näiteks varamaks). Seetõttu sõltuvad need kõrgest ja stabiilsest tööhõive tasemest (mida toetab kohaselt toimiv avalik tööturuasutus) ja kõrgest tootlikkusest. Sotsiaaltoetussüsteemid seisavad silmitsi kahe probleemiga: ühelt poolt nõrgendavad demograafilised muutused vundamenti, teiselt poolt suureneb vundamendi koormus – pensionide ja hooldust vajavate inimeste arv. Lisaks kannatavad nii tervishoiu- kui ka hooldussüsteemid tööjõupuuduse all.

4. **Kavandatud meetmed**

4.1. Oma meetmepaketis viitas Euroopa Komisjon juba arvukatele Euroopa ja riiklikele meetmetele, mille eesmärk on demograafiliste muutustega toime tulla. Komitee toetab meetmepaketi eesmärke, nagu teeb ka Euroopa Regioonide Komitee oma arvamuses „Demograafilised muutused Euroopas: poliitikavahendid“ ([11]).

4.2. **Rohkem lapsi tänu vanemate toetamisele**: madal ja endiselt vähenev sündimus on demograafilise probleemi algpõhjus. Otsused perekonna loomise ja selle kohta, kui palju lapsi saada, on individuaalsed ja isiklikud, kuid neil on suur mõju tööturu, majanduse, ühiskonna ja sotsiaalsüsteemide arengule. Kestlikkuse saavutamiseks peaksid poliitikameetmed ja eelkõige perepoliitika toetama inimesi nende pereeluga seotud püüdluste saavutamisel. See hõlmab hästi toimivat tööturgu, stabiilset tööhõivet ja inimväärset palka, rahalist toetust ning eelkõige taskukohaseid ja kättesaadavaid lapsehoiuteenuseid. Lapsevanemaks olemine ja eelkõige emadus ei tohi tähendada ebasoodsat olukorda tööelus. Õigus saada lapsele koht lasteaias esimesest sünnipäevast peale Saksamaal ja tõhus perepoliitika Prantsusmaal on head näited sellest, kuidas seda probleemi lahendada.

4.3. **Keskmine tegelik tööaeg** väheneb enamikus liikmesriikides järk-järgult, kuigi riikide vahel on märkimisväärseid erinevusi ([12]). Enamikus liikmesriikides on vabatahtlik osaajatöö tõusuteel, samas kui mittevabatahtlik osaajatöö näitab langustrendi, kuid on mitmes liikmesriigis endiselt kõrge ([13]). Poliitika ja ettevõtlussektor peaksid toetama ja julgustama eelkõige naisi oma tööaega pikendama. Siiski puudub osalise tööajaga töötajatel sageli motivatsioon rohkem töötada hüvitistest ilmajäämise ja kõrgemate maksude tõttu. Kuigi tööaja suurendamine võib olla kasulik, peaks see olema vabatahtlik.

4.4. **Potentsiaali ärakasutamine tööturul**: Euroopa Komisjoni tegevuskavas visandatakse meetmed, mida tuleks rakendada nii ELi kui liikmesriikide tasandil koostöös sotsiaalpartneritega. Kaasav tööturg maksimeerib ühiskonna potentsiaali, kaasates aktiivselt kodanikuühiskonna organisatsioone ja pakkudes sihipärast toetust haavatavatele rühmadele, nagu hooldajad, puuetega inimesed, pikaajalised töötud, eakamad töötud, tööle naasnud naised, NEET-noored jne. Näiteks Austria on olnud edukas pikaajaliste ja eakamate töötute integreerimisel tööturule, makstes ettevõtetele ajutisi toetusi. Teistes riikides on ettevõtetele antavate toetuste tulemuseks siiski üksnes see, et pikaajalistele töötutele pakutakse ajutisi töökohti, mis on seotud toetuste kestusega ega vii stabiilse töösuhteni. Seepärast tuleks subsiidiumid siduda konkreetsete tingimustega.

4.5. **Töö tasuvaks muutmine tänu kvaliteetsetele, hästi tasustatud ja tootlikele töökohtadele**: töö peaks olema rahaliselt atraktiivsem kui tööturult eemale jäämine. See tähendab inimväärset palka ja kvaliteetseid töökohti koos korrapäraste sotsiaalkindlustusmaksetega ning märkimisväärset erinevust ühelt poolt netopalga ([14]) ning teiselt poolt töötushüvitise ja miinimumsissetuleku vahel. Maksukiilu suhet palgatulusse tuleks analüüsida vastavalt riigi olukorrale, tagades samal ajal kõigile töötajatele inimväärse elatustaseme. Vaesuslõksu vältimiseks peaks tööjõu maksustamine olema õiglane ja seda tuleks vähendada, eelkõige väiksema sissetulekuga töötajate jaoks, kuna nende palk on sageli võrreldav sotsiaaltoetustega. Maksumeetmetega tuleks ka tagada, et osaajatöö on vaba valik, vältimaks seda, et inimesed, eriti just

([11]) https://cor.europa.eu/en/our-work/opinions/cdr-1173-2024.

([12]) ***Eurostati andmetel oli see 2011. aastal 36,2 tundi nädalas ja 2023. aastal 35,1 tundi. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_ewhan2/default/table?lang=en.***

([13]) Eurostati tööjõu-uuring + Cedefopi oskuste prognoos „Mittevabatahtlik osaajatöö“, mis põhineb Eurostati tööjõu-uuringul.

([14]) Piisavat miinimumpalka käsitleva direktiiv (EL) 2022/2041 rakendamine.

naised, jäävad osalise tööaja lõksu. Selleks et tagada piisavad sotsiaalkaitsesüsteemid, mis võimaldavad inimestel elada väärikalt, peavad kõik reformid tagama ka sotsiaalkindlustussüsteemide stabiilse rahastamisbaasi. Töötajaid, kes jätkavad kas täis- või osalise ajaga töötamist pärast pensionile jäämist, tuleks rahaliselt julgustada, pakkudes selleks võimalust kombineerida osalisi pensionimakseid tööga või jätkates uute pensioniõiguste kogumist.

4.6. **Töötingimuste** parandamine aitab konkreetses sektoris töötavaid inimesi hoida või sinna töötajaid meelitada. Sellel on siiski vaid piiratud mõju üldisele tööjõupakkumisele, kuna selline tingimuste parandamine tähendab üksnes seda, et inimesed vahetavad sektorit või töökohta, ja mitte tingimata seda, et ligi meelitatakse uusi töötajaid. Töötervishoiu ja tööohutuse parandamine ning töökohavahetuse soodustamine töötajate tervise säilitamiseks võib siiski muuta töö töötajate eluajal turvalisemaks ja jätkusuutlikumaks, vähendada tööturult varakult väljalangemise määra ja hoida töötajaid kauem tööl. Komitee rõhutab Euroopa sotsiaalõigustiku nõuetekohase rakendamise ja jõustamise tähtsust. Sotsiaalpartneritel on oluline roll ning sotsiaalpartnerite vaheline Euroopa raamkokkulepe aktiivsena vananemise kohta ja põlvkondadevaheline lähenemisviis loovad hea raamistiku töökohtade kohandamiseks, et märkimisväärselt parandada igas vanuses töötajate võimet tööturul püsida.

4.7. **Pensionid**: vananeva ja kahaneva elanikkonna taustal on riiklike pensionisüsteemide rahastamiseks mitu võimalust, näiteks sissemaksete suurendamine, ([15]) hüvitiste vähendamine ja aktiivse tööelu pikendamine. Esimene ei ole kestlik, teine ei ole soovitav. On positiivne, et lisaks eeldatava eluea pikenemisele suureneb ka eeldatavalt tervena elatavate aastate arv enamikus, kuigi mitte kõigis piirkondades. Selleks et võimaldada veeta tervena elatavaid lisa-aastaid tööelus, tuleks kohandada töökeskkond eakamate töötajate vajadustele ning rakendada tervise ja ohutuse valdkonnas elutsüklil põhinevat lähenemisviisi. Kuna ELi aluslepingute kohaselt jääb liikmesriikidele pädevus määrata kindlaks ja kujundada pensionisüsteeme, on ELis kasutusel erinevaid lahendusi. Mitmed liikmesriigid seovad seadusliku pensioniea eeldatava eluea muutustega. Teised võtavad meetmeid, et viia tegelik keskmine pensioniiga lähemale seadusjärgsele pensionieale või maksimeerida tööturu kasutamata potentsiaali (nt NEET-noored, pikaajalised töötud), et edendada pensionisüsteemide jätkusuutlikkust. Pensionireforme on seni siiski ellu viinud ainult üheksa liikmesriiki; kuus liikmesriiki teevad seda 2050. aastaks.

4.8. Arvesse võttes konkreetset riiklikku tausta, võib pensioniea sidumine oodatava eluea muutumisega toetada pikemat ja tootlikumat tööhõivet, aidates samal ajal stabiliseerida pensionisüsteeme ja aidata seeläbi kaasa põlvkondadevahelisele õiglusele. Pensioniea mis tahes tõstmine tuleb siiski kehtestada järk-järgult pikas perspektiivis, õõnestamata usaldust sotsiaalkaitsesüsteemide vastu, ning see ei ole füüsiliselt ja vaimselt kurnava töö korral teostatav. Igasuguse aktiivse tööelu pikendamise strateegia eeltingimuseks on suurem tervena elatavate aastate arv, mis omakorda nõuab ennetustööd, sealhulgas vananeva tööjõu vajadustele kohandatud töökorraldust, tervise edendamist töökohal ning kohast individuaalset elustiili. Nende meetmete edu põhineb hästi toimival tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandesüsteemil. Sellega peavad kaasnema meetmed, mis toetavad eakaid inimesi, et nad jääksid töövõimeliseks: nende oskused peaksid olema ajakohased ning töökohal ei tohiks esineda vanuselist diskrimineerimist.

4.9. Tööelu pikendamine seadusjärgsest pensionieast edasi võib tuua järgmist kasu: inimesed saavad suuremat sissetulekut ja pensione, ettevõtted säilitavad kogenud töötajaid ja kaotatakse surve pensionisüsteemidele. Põlvkondadevahelist solidaarsust võivad toetada meetmed, millega stimuleeritakse kauem töötama, tagades samal ajal tõhusa aktiivse tööturupoliitika, mis innustab noori tööle võtma.

([15]) Selleks et säilitada sotsiaalkindlustuse ja eelkõige pensionide kõrge tase, peaksid individuaalsed sissemaksed rahvastiku vananemise aruande kohaselt märkimisväärselt suurenema: 2024. aasta rahvastiku vananemise aruanne.

4.10. **Hooldus** ([16]): pikem eeldatav eluiga suurendab hooldust vajavate inimeste arvu. Seetõttu tuleb hooldust parandada, töötades välja ametlikud hooldusteenused, mis toetavad hooldust vajavate isikute iseseisvust. Kõiki hooldust vajavaid inimesi tuleb toetada, et nad jääksid iseseisvaks ja et neid kaasataks nende valitud kogukonda. Pereliikmetest hooldajaid tuleb toetada, eriti kui nad veel töötavad. Kuna enamik hoolduskohustustest lasub endiselt naistel, on vaja toetada hoolduskohustuste võrdsemat jaotust meeste ja naiste vahel ning tagada piisavad lapsehoiuteenused. Läbivaadatud Barcelona eesmärke tuleks Euroopa poolaasta raames korrapäraselt jälgida. Ülalpeetavate hooldusteenuseid on käsitletud Euroopa hooldusstrateegias ja soovituses, mis käsitleb kvaliteetsele pikaajalisele hooldusele juurdepääsu. Piisavad avaliku sektori investeeringud hooldusse (taristu, tööjõud jne) on nende eesmärkide saavutamiseks siiski väga olulised. Komitee on teinud ettepaneku võtta kasutusele Euroopa hooldusgarantii, et tagada kõigile ELis elavatele inimestele elukestev juurdepääs taskukohastele ja kvaliteetsetele tervishoiu- ja hooldusteenustele. (SOC/741).

4.11. **Ränne ja integratsioon**: kvalifitseeritud kolmandate riikide kodanike sisseränne on üks meede oskuste nappuse leevendamiseks ning võib tuua kasu nii lähetavatele kui ka vastuvõtvatele riikidele eeldusel, et vajalikud tingimused on täidetud. ELi sinise kaardi direktiiv on oluline samm välismaiste talentide ligimeelitamise suunas. Siiski peab Euroopa tegema rohkem käimasolevas ülemaailmses võitluses talentide pärast. Kvalifitseeritud sisseränne ja tööpakkumiste sobitamine töötajatele peab muutuma lihtsamaks. ELi talendireservil ([17]) on siin oluline roll.

4.12. Integratsioonimeetmed peaksid muutma Euroopasse jäämise välismaiste talentide jaoks atraktiivseks. Samuti tuleb analüüsida ja käsitleda väljarände põhjuseid **EList** eelkõige USAsse.

4.13. Pagulased ja muud põgenikud puutuvad integreerumisel ja tööturule juurdepääsul kokku paljude takistustega. Selle põhjuseks võib olla põhikvalifikatsiooni ja keeleoskuse puudumine, raskused kvalifikatsioonide tunnustamisel, ebakindel õiguslik ja/või ajutine sisserändaja staatus, diskrimineerimine tööturule ja teenustele (nt eluase) juurdepääsul, puudulik integreerumise püüe mõne rändaja puhul. Kõik need tegurid võivad kaasa aidata sotsiaalse integratsiooni puudumisele.

4.14. **Töötajate vaba liikumine** võib viia paremini kokku tööjõu ja vabad töökohad kogu ELis ja aidata seega vähendada töötust. Siiski võib sellel olla riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil kahjulik mõju, põhjustades näiteks ajude äravoolu, eriti Ida-Euroopa keskosast ning äärealadelt, sealhulgas saartelt. Need piirkonnad vajavad erilist tähelepanu ja investeeringuid **struktuuri- ja investeerimisfondidest, et toetada olemasolevaid ettevõtteid ja ergutada uute loomist, luua kvaliteetseid töökohti ja pakkuda teenuseid**, et tööjõud jääks kohapeale. Kodus töötamise võimalus toetab äärepoolseid ja struktuuriliselt nõrgemaid piirkondi elu- ja töökohana. Selleks et vältida ajude äravoolu ELi piires, on oluline ülespoole suunatud majanduslik ja sotsiaalne lähenemine.

([16]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused hoolduse kohta:
„Hooldajad“ (ELTs veel avaldamata),
„Euroopa hooldusstrateegia“ (ELT C 140, 21.4.2023, lk 39),
„Pereliikmed puuetega inimeste ja eakate hooldajana“ ELT C 75, 28.2.2023, lk 75),
„Tervishoiutöötajate ja hoolduse strateegia Euroopa tuleviku jaoks“ (ELT C 486, 21.12.2022, lk 37).

([17]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus — Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele oskuste ja talentide liikuvuse kohta (COM(2023) 715 final) — Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse ELi talendireserv (COM(2023) 716 final - 2023/0404 (COD)) — Ettepanek: nõukogu soovitus Liikuvus Euroopas – õpirände võimalused kõigile (COM(2023) 719 final) — Komisjoni soovitus kolmandate riikide kodanike kvalifikatsioonide tunnustamise kohta (C(2023) 7700 final) (ELT C, C/2024/4067, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4067/oj).

4.15. Seda arvesse võttes **tuleks demograafia integreerida** kõigisse asjakohastesse poliitikaettepanekutesse ja mõjuhinnangutesse. Selleks on vaja rohkem teadusuuringuid ja statistikat, samuti levitada demograafiaalaseid teadmisi ELi tasandil. Seda silmas pidades soovitab komitee luua **Euroopa demograafiaamet**, et tagada teadusuuringud ja statistika selles valdkonnas, tagades samal ajal koostöö olemasolevate ametitega, näiteks Cedefop and Eurofound, ning viimaste piisava rahastamise. Samuti soovitab komitee tagada Euroopa Komisjoni demograafiavolinikule Euroopa Komisjonis asjakohane toetav struktuur.

Brüssel, 18. september 2024

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Oliver RÖPKE